

ČAJ

Pro chvíle pohody

PROSINEC 2022

Časopis Autorů Jičínska

VÁNOČNÍ BÁSEŇ

Začlo to jehličím
a ozdobami ze skla,
radostí z balíčků,
která se domem nesla.

Začlo to – čím vlastně?
Tím nejkrásnějším, co je v nás.
Rok končil, byly Vánoce
a my zastavit jsme chtěli čas.

(úryvek)

Jindra LÍROVÁ

195

Vážení čtenáři,

hostem prosincového čísla je vánoční čtení.

Dovoluji si nabídnout čtyři povídky
jako na adventním věnci, plus jednu báseň jako prémii.
Do adventního věnce jsem zařadil následující povídky:

PRVNÍ ADVENTNÍ POVÍDKA:

JIŘÍ WILSON NĚMEC - VÁNOČNÍ PES.

DRUHÁ ADVENTNÍ POVÍDKA:

SVATAVA MÁŠOVÁ - AUSTRALSKÉ VÁNOCE.

TŘETÍ ADVENTNÍ POVÍDKA :

MIROSLAV REZEK - NA SVATÉHO JIŘÍ.

ČTVRTÁ ADVENTNÍ POVÍDKA:

VĚRA VAĐUROVÁ - VÁNOČNÍ DOBRODRUŽSTVÍ

A BÁSEŇ NAVÍC:

JINDRA LÍROVÁ - VÁNOČNÍ BÁSEŇ

**„Vánoce zůstanou symbolem závěru kalendářního roku,
symbolem pospolitosti rodiny a dobrých lidí
a lidské vzájemnosti!“**

Rozhovor o Vánocích minulých i současných poskytl
Oldřich Suchoradský. Navíc přidal vzpomínkovou prózu
„8. ročník ve znamení televize.“

Tvorbu regionálních autorů zastupuje
poezie Václava Teslíka „Nezbývá než se smát.“

Vážení literární přátelé,
přeji Vám příjemné prožití vánočních svátků
a hodně zdraví, štěstí, pohody
a literárních úspěchů v novém roce 2023.
Doufám, že i v příštím roce se budeme společně opět často setkávat
třeba právě na stránkách ČAJe pro chvíle pohody!

Váš
Václav

VÁNOČNÍ ČTENÍ JAKO HOST

JIRÍ WILSON NĚMEC - VÁNOČNÍ PES

Je pocukrováno. Na sáňky to není, ale alespoň tak. Díky bohu, že mrzne. Shánět dárky na poslední chvíli a k tomu na blátě, není žádné potěšení. Štědrý den doslova a do písmene na krku a pro naši Danu ještě nemáme nic. Tedy nic..., samozřejmě pár praktických drobností jo, ale dárek s tím velikým D nikoli. Ono taky v dnešní době něco sehnat není jen tak. Možná volkmena a pár kazet do něj, to by jedenáctileté holce mohlo udělat radost, ale kde tu malou mašinku sehnat? Nikde nic, regály vymetené, na předvánoční trhy nemá ani cenu chodit. V Sajúzu perestrojka jede na plno a u nás přestavba jen na papíře.

Se zalíbením hodnotím první letošní sněhový poprašek, ovšem myšlenky mě zahánějí zpět k naší domácí realitě a před chvílí ukončené návštěvě u odborníka. Zdá se, že úvahy nad nedostupností volkmena dostávají jiný ráz a hlavně směr.

„Jak vám říkám, své dceři nejlépe pomůžete pořízením nějakého vhodného zvířete. Křeček, kočka, vůbec nejlepší by byl asi pes. Ten je rozhodně víc kontaktní a myslím, že potíže, kvůli kterým má vaše dcerka trable ve škole, by třeba mohl ten pes pomoci vyřešit. Za pokus to rozhodně stojí. Zkušenosti, které s tím mám, jsou rozhodně pozitivní. Záleží jen na vás, a navíc, měli byste možná vyřešený i letošní vánoční dárek,“ uzavřela svůj návrh psycholožka.

Už cestou domů jsme se rozhodli. Dáme na ni a pořídíme psa. Manželka rozhovor u dětské psycholožky zřejmě absolvovala podruhé, jelikož je připravená a už ví, kde se potřebný pes nalézá.

„Paní Nečesaná, viš ta, co se mnou dělá, tak ta zrovna včera přišla s nabídkou.“

„Prodává nějakou starou fenu nad hrobem, ne?“ ironicky podotýkám.

„No, štěně to zrovna není, ale dva roky, to je pořád mladý pes, nebo ne?“ manželka zkoumá terén. Mám pocit, že je s Nečesanou, nemytou – (nemytá to my jen tak říkáme z legrace mezi sebou) už domluvená.

„A co je to vůbec za psa? Rozumíš, já, když už bych přistoupil na takové zvíře doma, tak ať je čistokrevné. Žádnou zblešenou směsku z ulice nechci,“ pravím rozhodně.

„Právě že čistokrevný je. Je to pes a má papíry.“

„Jezevčík, nebo nějaký teriér, ne? Ten bude furt jenom štkat. Budeme mít v paneláku dvojí peklo. Doma se psem a za dveřma se sousedama, to ti můžu garantovat už teď. Na to můžeš vzít jed,“ říkám.

„Pekinéz. Pekingský palácový psík. Víš, jak vypadá pekinéz, viš, že jo?“

„Taková malá chlupatá bestie – nebo se pletu?“

„Bestie, bestie ... žádná bestie! Náhodou je to moc pěkný roztomilý pes. Je

inteligentní, vypadá trochu jako lev, má sražený čumáček. Pekinéz je důstojný a ušlechtilý pes, abys věděl. Ten náš se jmenuje Ron.“

„Počkej, jak náš? Copak ty jsi už na něho domluvená?“ Mám pocit, že se hraje hra, ve které mám zdánlivě zadělávat na něco, co už je stejně upečeno.

„Ona Nečesaná bydlí ve dvoupokojáči s dcerou. Mají toho Rona a ta dcera, počkej, ona se jmenuje, jak se jenom jmenuje ..., to je jedno, ale ona je těhotná – Olina, Olina se jmenuje, rozumíš a ještě se kvůli tomu k nim bude stěhovat ten její druh, co s ním čeká dítě asi za měsíc, nebo tak nějak, já nevím přesně termín porodu, a v tom malém bytě oni prostě všichni být nemůžou, což je snad logické, že. Já si neumím představit v takových podmínkách být s malým děckem, navíc všude chlupy ze psa. A tak oni že by teda jako toho psa darovali. Že jen do dobrých rukou. Mě zná, a tak ví, ke komu by pes přišel a oni nám ho teda, když budeme chtít, přivedou ukázat a když, tak zůstane rovnou u nás. A teď, když říkala psychologka, že bychom psa měli pořídit, tak se to tak sešlo, že oni dneska kolem páté s ním přijdou k nám.“

Vůbec netuším, kdy se stihla má drahá během svého proslovu nadechnout, ale upečeno to je brilantně. Je fajn vědět, že naše rodina má dobré ruce. A taky vím, že bez ohledu na mě, budeme chtít. Zvláště jakmile chlupatou bestii uvidí dcera. Ta by se muchlovala s každou čubičkou na ulici. Bude-li mít možnost, po příležitosti chňapne, i kdyby ten pes byl maskovaný krokodýl. Takže vánoční dárek Ron. Jsem zvědavý, jak dlouho jim, myslím manželku a dceru, vydrží chodit psa ráno venčit, to jsem fakt zvědavý. Protože já jsem kladl jako svou jedinou podmínku, že ranní venčení nebude pouze na mně.

„Dobrý den! Ahoj Věruš, dobrý den, pane Háma – a, no né, tak tohle je určitě ta slečna, pro kterou Roneček je, že?“ spustila hned ve dveřích paní Nečesaná. „Tohle je má dcera...“

„Olga Nečesaná, dobrý den,“ posmutněle pravila nevysoká blondýnka s břichem tak velikým, že jsem okamžitě pojal podezření, že přišla porodit k nám. Pocit byl v té chvíli tak intenzivní, že jsem okamžitě zauvažoval, zda teče teplá voda, protože ráno byla jen vlažná.

„A tady, tady je náš Ron. Ronečku?!“ Mezi dvěma kabáty se do předsíně volébala chlupatá prskající koule.

„Rone, Rone, pojd', Rone!“ lákala má dcera nového kamaráda hned do dětského pokoje.

„Můžeš mu, Danuško, dát misku s vodou?“ hlesla nastávající maminka. „Určitě má žízeň.

A – Danuško!“

„Ano?!”

„Ron je od teď tvůj, tak na něho buď hodná. Moc ho nepřekrmuj a neboj se, nekouše.“

Návštěva se přesunula do obývacího. Pozvání na kávu či čaj včetně ochutnávků vánočního cukroví odmítla s tím, že nechtejší těžké loučení

prodlužovat a tak jen nezbytná suma pokynů, rad a zkušeností a honem, honem pryč, než si miláček Roneček všimne, že už tam nejsou.

Nevšiml si. Dokonce i teskné kňučení jej přešlo docela rychle. Není divu. U Nečesaných se mu nejspíš už delší dobu nikdo moc nevěnoval. Olina byla ráda, že vůbec žije, Ron byl, na rozdíl od dřívějška, na druhé koleji. Nejdřív časté nevolnosti a poté břicho zralé nejmiň na dvojčata. Vždyť se k Ronovi ani sehnout nemohla, už aby to bylo, už aby to bylo!

Dana se Ronovi věnovala naplno. Zase někdo, kdo si s ním hraje, kdo na něj má čas. A pak šli ven a venku byli dlouho a Ronovi se novoty zamlouvaly. Večer chvíli tesknil, ale nový kamarád, vlastně kamarádka, se mu líbila a v sobotu odpoledne už byla ruka v rukávě, soudě podle vrtění ocasem spojeného s radostným skotačením kolem zdobení vánočního stromku „Tož to šlo rychle,“ říkal jsem si, „teď jen jak dlouho takový stav vydrží.“

V neděli jsme se chystali spáchat tradiční poobědovou siestu. Znáte to, blázinec, v pondělí je Štědrý den a přípravy gradují, ale teď alespoň chvilka zaslouženého klidu. V tu dobu nesnáším neohlášené návštěvy a vůbec vyrušování všeho druhu. Nečekané návštěvy nemám rád obecně, ale nedělní zvláště. Zlatá nezlatá. Zvuk zvonku však byl neodbytný.

„Koho to sem čerti...“ brblám. Čekali jsme kohokoliv, ale tuhle návštěvu fakt ne. Nečesaná, nemytá s Olinou v závěsu. Paní Nečesaná má v očích rozhodnost, Olina slzy. Ron vystartoval z děčáku a navzdory svým krátkým nožkám se jako blesk objevil v předsíni a radostně pošťkával a vyskakoval střídavě na nohy Nečesaných. Obě dámy se bez pozvání sunuly jako lavina do obýváku. Paní Nečesaná ani kabát nesundala a už si sedla, hned za ní i Olina s Ronovou tlamičkou v dlani. Oběma rukama na něj přes břicho nedosáhne. Nemusí nic říkat. Jobovka. S nimi na tuty přišla jobovka.

„Věruško, to byly strašné dva dny. Neumíš si ani představit, co tady,“ hlavou kývla směrem k dceři, „Olinka musela protrpět. Ještě aby se to tak projevilo na miminku, ten stres.“

„A co, přišly jste se teda na Rona podívat?“

„Ne, Věruško. My jsme si přišly pro něj...“

„Mami! Já Rona nedám!“ rozbřečela se ve dveřích Dana, která pochopitelně vše slyšela.

„Danuško, pochop, že Ron je náš!“ promluvila Olina. „Já jsem celé dvě noci nespala a...“

„No. To můžu potvrdit! Strašné! Věřte, bylo to strašné. Být v bytě najednou bez Ronečka, že, Ronečku, že ti bylo taky smutno?!“ Ron zvedl hlavu a přesunul svůj sražený čumák do klína druhé paničky.

„Danuško, nám je to hrozně líto, ale budeš muset. My totiž bez našeho Rona neodejdeme. My bez něho nemůžeme žít! Myslely jsme, že můžeme, ale nemůžeme. A do toho ty Vánoce...“ Olina mluví a slzy se jí kutálejí po tvářích.

Můj pohled sklouzl k manželce, co ona na to. V jejích očích se však ze

všeho jeví jen náhlá bezradnost, zaskočenost a ano, ano, teď už také slzy. Brečí rovněž paní Nečesaná. Čtyři plačící ženy, já a radostně slintající pes. Paráda!

„Tati, tak dělej něco. Já Rona nedám!“ Dana už skoro hystericky řve. Nevím, co bych tak mohl v tuhle chvíli udělat, a tak jsem zašel do skříně pro kapesníky. Ty teď jsou potřeba.

„Paní Nečesaná,“ povídá manželka, „ale to je hodně nefér, hlavně kvůli Daně. Vždyť jsem vám v práci vysvětlovala, jak jsme na tom, a tohle naše potíže jenom zhorší, to mně můžete věřit. Nota bene ty Vánoce do toho, že?! Vždyť ten pes je vlastně dárek od Ježíška!“ lehce zvýšeným hlasem reaguje manželka.

„Já vím, Věruško, já vím. Nám je to fakt líto, ale přesto musíme trvat na svém. Ron je náš. Dobře, chtěli jsme jej dát kvůli miminku pryč, ale my to nakonec nějak zvládneme. Umíš si představit, co to dělá s Olinkou? Sežeňte si jiného psa. Prosím...“ A další porce slz.

„Jardo,“ manželka se otočila ke mně, „tak to budeš muset rozsoudit ty.“

No fajn. Tak ženské si všechno upekly předem, beze mě, vlastně jsem byl postavený před hotovou věc a teď, když se vše šmodrchá, já mám dělat arbitra. Stejně je věc jasná. Nečesané se bez psa nehnou. Nakonec by mohlo dojít i na potřebu teplé vody a čistá prostěradla. Kdyby tu byl s Nečesanými i nastávající tatínek, mohlo mezi námi dojít na čestný souboj včetně volby zbraně, ale není zde, tak co já teď s tím?

„Co mám na tohle říct? Danko,“ obracím se k plačící dceři, „slibuju ti, že co nejdřív budeš mít doma nového pejska. Štěňátko. Hned po Vánocích, jo? To si budeš vychovávat sama. Určitě to bude tak lepší. Vidíš přece, že Ron je teď spíš u nich, než u tebe. No tak, buď rozumná,“ řekl jsem naivně, jakoby ten pokyn mohl být hned vykonán a dodal jsem: „A teď mě omluvte, jdu se projít. Fakt jsem se sebral a zmizel z bytu, jen ať si to upečené vánoční neštěstí snědí kuchařky samy.“

Když jsem se asi za hodinu vrátil domů, po Nečesaných a Ronovi už nebylo ani vidu ani slechu. Zmizelo vodítko, pelíšek, miska na vodu, zůstal jen dceřin pláč.

„Dano, já jsem ti slíbil štěně a tak to taky bude, že, Věruš?“ mluvím do slzavého ticha, které ještě neví, co já už tuším.

Už během courání sídlištěm jsem jakoby náhodou málem minul naši sídlištní restauraci. Panák by mi přišel vhod po tom extempore, přemluvil jsem se a vešel. Zlatá neděle se podepisuje na složení hostů. Nula žen. No, já to nevylepším, říkám si a sedám k prázdnému stolu. Ještě než se číšník ke mně přišoural, držím v ruce časopis, který mezi pivními tácky někdo zapomněl, nebo prostě po přečtení nechal. Titul: NÁŠ PES. Dívám se na stáří tisku. Vida, funglovka. Listuji a hlavou se mi prohánějí momenty čerstvě minulé, ale náhle jsem se na jedné stránce zasekl. Foto, chovná stanice, telefon, ihned k odběru. Chvatně dopíjím, platím a za pár minut už na papučích v teple obýváku za

zavřenými dveřmi s tou stanicí mluvím. Stanice je paní a má docela milý hlas. A hlavně! Stanice je nedaleko. Ráno? Zítřka na Štědrý den? S papírama? Za polovic, že má lehounký předkus? Ne, nechceme ji na výstavu, takže vada nevadí. Ale že i tak je to krasavice? Děkuji, přijedu.

A taky že byla. Krasavice, Kavalírka King Charles Španěl. Fenka s rodokmenem. Naše malá Bonie, náš nejhezčí vánoční dárek, který k nám doputoval přímo pod stromeček. Za tu šarádu Ti děkujeme, Ježíšku.

SVATAVA MÁŠOVÁ - AUSTRALSKÉ VÁNOCE

Z deníku Bila Nováka

Abyste věděli, jmenuju se vlastně Bohumil. Ale je to moc dlouhé a tak mi kluci ve škole říkají Bile. A mně se to líbí.

Letos jsem byl na prázdniny odvezen k dědovi a babičce na vesnici. Mají docela velký dům se zahradou, takže se ke mně přidaly ještě dvě starší a jedna malá sestřenice a taky bratranec – aby mi prý nebylo smutno. No jo, ale stejně jsem se za pár dní už nudil. Neměl jsem svůj počítač, jen mobil.

Nuda trvala až do úterního rána, kdy přišel strýc s nápadem, abychom si udělali australské vánoce. To mne nikdy nenapadlo, že v Austrálii, u protinožců, kteří chodí hlavou dolů, jsou vánoce vlastně v největším vedru.

Nápad jsme přijali s bouřlivým jásotem, protože na vánoce se vždycky moc těšíme a čím dřív budou, tím lépe. Strýc trval na tom, abychom o návrhu demokraticky hlasovali. Děda byl pro všemi deseti, zvedl obě ruce: „Co když se prosince ani nedožiju? Beztak vydržím nejdýl do švestek.“

Babička ho plácla po zádech a vzala to z té praktické stránky: „Aspoň si udělám vánoční úklid v létě a před svátky se konečně podívám na pohádky v televizi.“

Hlasování se zdržela jen malá Natálka. Právě si postavila vysokou věž z kostek, a když se jí stavba zřítíla, dala se do hlasitého pláče.

„Udělejte si vánoce, kdy chcete, ale nepočítejte s tím, že v tomhle parnu upeču vánočku, upozornila nás teta Amálka.

„S tím se netrap, pár vánoček a nějaké zákusky koupíme,“ uzemnila tetu okamžitě naše rázná babička.

Hned další den jsme začali snášet z půdy vše potřebné. Vánoční ozdoby a elektrické svíčky jsme rozvěsili na zahradě na ovocné stromky, protože jsme nenašli žádný smrček ani jedlí. Děda se strýčkem se vydali k rybníku ulovit kapra. Na břehu proseděli celé dopoledne, ale nakonec je babička vyhnala do města s dlouhým seznamem. Místo kapra přivezli rybí filé z tresky, ale nikomu to nevadilo. Ryba jak ryba. Na balicí papír zapomněli, prý měli jen papír s růžičkami a ten se na vánoce nehodí.

Horší to bylo s dárky. Každý z nás prohledal skříň a něco se našlo.

Zabalené v papíru od loňských vánoc vypadaly balíčky docela vábně.

V podvečer teta s babičkou nachystaly velkou mísu bramborového salátu a usmažily rybí řízky. Bylo 24. července, teploměr stoupal ke třicítce a pot se lil nejen z obou kuchařek. My kluci a holky jsme zatím nanosili ven na zahradu stoly a židle a vánoce mohly začít. Chutnalo nám znamenitě, protože jsme celý den dodržovali půst a kromě ovoce nic jiného nejedli. Chtěli jsme vidět zlaté prasátko. To obstaral strýček. Když se svlékl do plavek, iluze byla dokonalá.

Když se po společné večeři na stromech rozsvítily elektrické svíčky a zazvonil zvoneček, vrhli jsme se pro dárky. Kromě starých ponožek, teplých šál a rukavic či kapesníků byly v balíčcích taky vzorně zabalené hračky, se kterými jsme si hráli jako malí. Ted' jsme se ze všeho vánočně radovali, jásali, výskali a navzájem se přetahovali.

„Tak dost,“ zavelela babička. „Ještě jsme nezpívali koledy. Taky Anička s Božkou by měly házet střevícem a podívat se do studánky, jestli uvidí budoucího ženicha.“

Obě dívky hodily za hlavu střevíce i svoje oblečení a v plavkách skočily do bazénu, kde už se osvěžoval i strýc s dědou. My ostatní jsme za dirigentské asistence babičky začali zpívat „Nesem vám noviny...“ Naše hlasy se rozléhaly široko daleko. Blížila se půlnoc. Sousedé se vykláněli z oken a ťukali si na čela. Psi z celé vesnice se dali do štěkání – a to děvčata ani nezatřásla bezem podle starého zvyku. Někdo ze sousedů zavolal na policii – prý tu rušíme noční klid. Někdo jiný zkoušel zavolat na psychiatrii.

Po chvíli opravdu přijeli dva místní strážníci, milí mládenci. Přijali naše pozvání ke štědrovečerní večeři, pojedli, popili a zpívali s námi až do rána. Moc se jim líbily moje sestřenice v plavkách.

Z psychiatrické nemocnice zatím nepřišel nikdo.

MIROSLAV REZEK - NA SVATÉHO JIŘÍ

„Víš, na co nejradši vzpomínám?“ Jirkova otázka mě vrátila o spoustu let zpátky. Do jara třiadevadesátého roku, kdy byl ještě malým klukem. Vím, co má na mysli, ale dělám, že nemám ponětí.

„No přece, jak jste mi tehdy společně udělali Vánoce. Žádný už potom nebyly tak krásný.“

Zvoní telefon. „Zemánek, haló.“

„Přijďte k nám na Vánoce.“ Volá sestra Jarka.

„Proč mi to voláš v dubnu?“

„Kvůli Jiříkovi. Pustili ho domů.“

Jediný syn. Na podzim ho porazilo auto. Dlouho ležel v nemocnici a potom si ho vzali do parády v Kladruzech.

„Chceme mu udělat radost, když byl tak dlouho nemocnej. Přijedou

i pražský.“ Brácha Emil s manželkou Hedvikou a dvojčatama z divokejch

vajec. Když pražský, tak my taky. Na posvícenskou husu a Vánoce mě nikdo nemusí zvát dvakrát.

„Dárky vozit nemusíš, ale kup někde stromek a rybu. Nebo filé, jak chceš.

A mně přivez to sobí sádlo.“

„Myslíš tygří masť?“

Začal jsem přemýšlet, jak v dubnu opatřit vánoční stromek. V povánočním výprodeji by se dal koupil za babku, ale teď nebude k mání ani za několik panen. Zejtra prostě zajdu k hajnému.

Moje žena to vzala s naprostým klidem. „Když Vánoce, tak Vánoce. Upeču rohlíčky. Kdy to má být?“

„V pátek čtyřicátého, na Jirkův svátek.“

Zvoním u branky hájovny. Snad pět minut trvá, než se otevrou dveře. „Žádný hrnce nechci.“

„Nic takovýho,“ říkám. „A přeju dobrej den.“

„Tak co potřebujete?“

„Vánoční stromek, nejradši jedličku, pro jednoho bezvadnýho malýho kluka,“ říkám.

„S tím vám teď nepomůžu. Ale když se stavíte v prosinci, dám vám pro něj stromek zadarmo.“

Tak jo, stromek bude umělej, ale všechno ostatní bude opravdový. Už zrovna cejtím vůni vánočního punče a sviňáka. Jablečnej závin prostě miluju. Škoda, že venku není alespoň trochu bílo.

„Nebudeš ale shánět sněžný dělo?“ Moje racionální žena mi zase vidí do hlavy. „Zkus koupit sních v mrazírnách.“ Dobrej nápad, čas od času přece musejí čistit lednice.

„Cos ty dostal k vánocům, když ti bylo deset?“

„Přál jsem si dostat opravdový kanady, ale pod stromčekem jsem našel obyčejný šlajfky. Bruslil jsem jako tučňák, ale stejně jsem se cejtil jako Džusbery.“

„Já toužila po bílý plizovaný sukni, a dostala jsem modrý tepláky na gumičku.“

Normální realita tehdejší doby.

„Zrovna včera jsme vyvezli dvě auta sněhu do řeky. Stavte se v červnu.“ Takže sních taky nebude.

Vzpomněl jsem si, že jedna naše známá dělá do vánočních ozdob. Určitě bude mít doma pár kousků z nové kolekce. Dala mi jich na celej stromek.

V pátek ráno jsem se vydal do rybárny pro živýho kapra. Pro jistotu jsem koupil i krabičku filé.

V jedné ruce stromek, ve druhé krabici s ozdobami, malá Amálka nese síťovku s kaprem a moje žena tácek rohlíčků. Ve dveřích už na nás čeká rozjásanej Jirka s bráchovejma dvojčatama. I s námi je nás dvanáct.

Po obědě jsme vyhnali děti ven, aby nás neviděly při zdobení stromku, pití

grogu a dalších orgiích.

Táta zabil kapra, byl to jikrnáč, a jeho dušičku pověsil nad kuchyňská kamna. V největší místnosti v domě je všechno nachystáno na krásnej večer. U okna stojí nazdobenej stromek, na stole třináct talířů. Mám divný tušení, že jeden talíř navíc možná nebude stačit. Brácha ve vlněném červeném svetru se soby, ostatní jsou normální. Všem je okamžitě jasný, kdo bude zapalovat svíčky. Dárky si rozdáme až po večeři.

Všichni jsme našli pod talířem velkou kapří šupinu. Ještě jsme ani nezačali jíst, když se vánoční idyla trochu zvrhla. Od zapálených svíček chytnul stromek. Od stromku záclony. „Lej lej,“ křičela Hedvika. Než jsem stačil sáhnout po kýblu s vodou, zasáhl brácha. Zpod hořícího stromku vytáhnul největší krabici a vyndal z ní červenej válec, zakončený černou trubicí. Hasicí přístroj. Půlka kuchyně se rázem proměnila v ledovou jeskyni. Mezi dětmi propukla epidemie vysoce nakažlivýho nadšení. Na stole zasněžený smažený řízek a opravdu sněhový pusinky. Z té nádhery jsme začali lapat po dechu. Jirka rozbil pohrabáčem okno. „Sněhovej hasičák není vhodnéj k vnitřnímu použití,“ poučil nás. „Byl pro tebe, táto,“ řekl brácha.

Najednou začal padat sníh. Když si něco opravdu hodně přejeme, stane se občas zázrak. První koule mě trefila do čela. Další jsem se uhnul a sám zaútočil. Zavalila nás utržená lavina radosti. Nikdo nikam nevolal, a stejně za chvíli přijela rychlá. Kromě mého monoklu a bráchova ohořelého kníru se nikomu jinému nic nestalo. Jarka jim nabídla řízek, ale nedali si. Chápu je, o Vánocích mají hroznej fofr.

Stromek jsme vyhodili. Všem bylo jasný, že žádný dárky se už rozdávat nebudou. Jirkovo zklamání vyléčila babička. Vzala si ho na klín, něco mu pošeptala, a ze šuplete kuchyňského stolu vytáhla knihu. Velká obrazová encyklopedie hadů a štírů. „Krásné Vánoce, Jiříku.“

„Přece teď nepojedete domů,“ řekla Jarka a donesla na stůl dvě dozlatova upečený kachny. Jenom rukama jsme jedli studený maso a zapíjeli ho punčem. Děti dostaly ovocnej čaj. Někdo vysypal na horká kamna pytlík purpury. Hedvika začala zpívat Tichou noc. V tu chvíli byla všude kolem nás.

Ráno jsme vstali v poledne. V kuchyni bylo poněkud šero, protože půlka okna byla zadělaná sololitem.

„Ten hasičák si dám do nákladů,“ řekl na rozloučenou brácha. My tyhle Vánoce přiznáme jako čistej zisk.

VĚRA VAĐUROVÁ - VÁNOČNÍ DOBRODRUŽSTVÍ

Je to už tak dávno, a přesto si každé Vánoce na to malé velké vánoční dobrodružství s úsměvem vzpomenu, obzvláště když to dávám k dobru pro pobavení společnosti. Vzpomínám na osoby, jež se bez skrupulí ujaly osamělé dívčí postavičky, oděné ve vojenský šat, jen s kufíkem, sedící i v tento zimní

čas na lavičce náměstí města, jež vůbec nebylo jejím cílem.

V duchu se vracím o ...cet let zpátky, do vzdálených Orlických hor, které se na čas staly mým druhým domovem. Tady se mi totiž dostávalo dalšího vzdělávání, směřujícího do oblasti, jež bývala převážně doménou mužů, nikoli křehkých ženských stvoření. Opak však byl pravdou. Ano, stala jsem se frekventantkou voj. školy pro let. specialisty. Tomuto rozhodnutí napomohla i má romantická duše, která měla ráda neobyčejnosti. Romantika neobyčejností brzy vzala zasvé, protože nastoupil vojenský režim a to se vším všudy včetně jediného možného oblečení a to uniformy. Tato skutečnost byla ve znamení i dalších omezení, obzvláště svobodného pohybu mimo areál školy.

Z toho důvodu byla i možnost opustit půdu školy omezena, spíše se scvrkla jen na dvě možnosti, a to krátkodobé vycházky, které ovšem nebyly samozřejmostí, ale za odměnu, a ta druhá, nejvytouženější, týdenní vánoční dovolenka. Když nastal den „D“ tj. den před Štědrým dnem, celé natěšené jsme se rozprchly do všech koutů republiky, za vidinou čekajícího láskyplného domova, za vidinou byt' jen krátké svobody.

V ruce jsem držela dopis ze vzdáleného domova s jasným výpisem vlakového spojení. Kéž bych se jím byla řídila! a nepodlehla přesvědčivému tvrzení mé kamarádky, jejíž spoj sice jel stejnou trasou až kamsi na sever, kde byla její cílová stanice, nikoli však moje. Následek mého neuváženého rozhodnutí nedal na sebe dlouho čekat. Totiž onen vlak moji kýženou zastávku i g n o v a l ! Celá zkoprnělá, jsem si uvědomila, že jsem se dostala do pěkné kaše a momentálně nevím, jak z toho? Co naši...ti na mne čekají?

Kamarádka z toho byla značně rozpačitá a pak se mi přiznala, že nechtěla cestovat sama a věděla, že jedu stejným směrem, proto mně přesvědčovala, aniž si byla jistá, že tento vlak staví na té mé vlakové zastávce. Pokrčila jen bezradně rameny.

Vystoupila jsem na první možné stanici. Na míle od domova, při snášejícím se soumraku, v neznámém městě. Můj zpáteční vlak jel až ráno..... Tímto krokem začalo mé dobrodružství. Vyšla jsem se nazdařbůh nahodilou ulicí, vedoucí do města, až jsem se ocitla na dosti rozlehlém náměstí. Ač bylo na bodu mrazu, přesto jsem se posadila na lavičku a zhodnotila svoji situaci jako velmi ošidnou, a nestane-li se nějaký zázrak, tak docela beznadějnou. Odhodlala jsem se a v blízkém občerstvení se pozeptala na možnosti ubytování. Bez výsledku. A ještě k tomu jsem si připadala jako exot na výstavě. Opravdu jsem nevěděla co si počnu. A právě v tu chvíli se ten zázrak stal. Přistoupila ke mně paní a přívětivým hlasem se mne zeptala, může-li mi nějak pomoci. Vylíčila jsem jí od A až do Z, jak jsem se do té zapeklité situace dostala, o starosti mé rodiny o mně, proč jsem neprijela atd. V dnešní době by to nebyl žádný problém, ale v dříve narozené době telefon vlastnil málokdo. Milá paní to vyřešila za mně. Ač jsem byla pro ni neznámou osobou a ještě k tomu v uniformě, přesto mi nabídla azyl do druhého dne v kruhu její rodiny.

Při té smůle jsem vlastně měla obrovské štěstí. Říká se, že každá situace má nějaké řešení.

Vzpomínám na příjemný večer s předvánočním pohoštěním i povídáním, hlavně o mé osobě. Vždyť jsem jim měla co říci. K přespaní mi byl přidělen pokoj jejich staršího syna, který byl zřejmě venku za zábavou. Proto ani neměl tušení, že jeho pokoj je už obsazen. Takže jeho suverénní kroky na poslední chvíli zachytila jeho matka a patřičně mu vysvětlila stávající situaci. Takže seznámení se zbývajícím členem rodiny proběhlo až ráno. Rozloučila jsem se s milou rodinkou s upřímnými díky a slibem, že bude-li to v budoucnu možné, ráda je navštívím. K mému vlaku mne doprovázel starší docela pohledný syn. Samozřejmě jsme si vyměnili adresy. Domů jsem dojela bez jakýchkoli problémů i když se zpožděním, ale včas ke štědrovečerní večeři.

Toto mé dobrodružství mělo ještě krátkodobější dohru. V době, kdy jsem si ještě užívala dovolenku, poctil mne svou návštěvou starší syn mé záchránkyně. Víím, jen to, že rodičům se docela zamlouval. Potom, za nějaký měsíc, šel sloužit vlasti až na Slovensko. Někdy čas jsme korespondovali, ale já jsem to jaksí nechala „vyšumět,“ protože mně vadilo, když dopis se červenal hrubkami. To byla definitivní tečka za mým vánočním dobrodružstvím.

I když jsem ještě jednou, po létech, navštívila ono město a chtěla onu rodinu navštívit, jak jsem slíbila, nikdo už je neznal.

JINDRA LÍROVÁ - VÁNOČNÍ BÁSEŇ

Začlo to vůní
posledních listopadek ze zahrady.
Tak chutnal podzim,
ten ví si se vším rady.

Začlo to úklidem,
tím nejdůkladnějším v roce,
jen k tomu se odhodlám,
snad pro ty zvonky na Vánoce.

Začlo to adventem
a Mikulášem s anděly,
nevinnou otázkou,
co letos nadělí.

Začlo to pečením
v kuchyni s vůní vanilky,
sušeným ovocem
a pomerančem na dílky.

Začlo to dárky,
trochu nám zamotaly hlavy,
sháněním dobrot
a bděním do únavy.

Začlo to zdobením,
bílými ubrusy s výšivkami
a taky nadšením,
že blízcí pobýt mohou s námi.

Začlo to jehličím
a ozdobami ze skla,
radostí z balíčků,
která se domem nesla.

Začlo to – čím vlastně?
Tím nejkrásnějším, co je v nás.
Rok končil, byly Vánoce
a my zastavit jsme chtěli čas.

**„Vánoce zůstanou symbolem závěru kalendářního roku,
symbolem pospolitosti rodiny
a dobrých lidí a lidské vzájemnosti!“**

ROZHOVOR – OLDŘICH SUCHORADSKÝ

Desetiletý Oldřich Suchoradský zcela vlevo (Vánoce 1955)

- Oldo, patříš mezi pamětníky, nakonec to dokazuješ ve svém díle „Kronika mého života.“ K prosincovému číslu patří Vánoce, a tak se zeptám i tebe, jak jsi prožíval dětské Vánoce? Nedávno jsem slyšel jednoho zpěváka, mého vrstevníka narozeného v 60.letech 20.století, kterak naříkal, jak míval jako dítě chudé „komunistické“ Vánoce. Jaké tedy byla Vánoce v padesátých letech?

Tehdy jsem je chudé takto určitě nevnímal. Neměl jsem totiž žádné jiné srovnání a užíval jsem si je v rodině naplno.

- Kdy jsi přestal věřit na „Ježíška?“

To bylo poměrně brzy. Všiml jsem si, že tatínek těsně před Ježíškovým „zvonečkem“ odcházel vedle do pokoje, kde stál ozdobený stromček a pod kterým prý zanechává dárky. Mně bylo jasné, že to tam nenadělil Ježíšek, ale otec sám.

- Jaká je tvoje představa o Vánocích?

Moje představa o Vánocích je konstantní, neměnná. Jsou to svátky rodiny, lidské pohody, vzájemnosti a úcty k životu.

- Mají Vánoce podle tvých představ křesťanský podtext nebo je to spíše

svátek, kdy se schází rodina, přátelé?

Já jsem v nich nic náboženského nikdy nehledal! Pro mě platilo to, co jsem napsal v odpovědi na minulou otázku.

- Jak moc byl v 50.letech patrný vliv společnosti, který náboženství nepreferoval? Myslím tím třeba Dědu Mráze importovaného ze Sovětského svazu?

Tak o Dědu Mrázovi jsme slyšeli nejvíc asi ve škole. Ale ne tolik, aby mně to nějak poznamenalo. Doma byl u nás Ježíšek, bez toho křesťanského pozadí. Tatínek byl ateista a maminka, to si už nepamatuji. Vím však, že na jedné hradecké školce byla propuštěna jedna učitelka, když dětem kolem Vánoc zpívala koledy. Třeba tuto druhou sloku: „Pánbůh se jim ukázal, do Betléma jim kázal...“ Bylo to na školce, kde působila jako učitelka, moje teta Boženka. Tehdy se o tom po městě hodně mluvilo a já jsem tehdy pochopil, že si musím dávat pozor, co kdy a kde mohu zpívat.

- Jak moc se proměnily dnešní Vánoce a Vánoce před sedmdesáti lety. Co bylo asi nejvíc odlišné?

Tak asi v dárkách, které dětem Ježíšek naděluje. My jsme jich sice měli docela dost. Už to, že je tatínek balil do obyčejného balicího papíru. Ten vánoční tehdy ještě ani nebyl, nebo byl později moc drahý. Moje žena Jaruška dostávala pod stromeček ještě mnohem méně dárků. Jednu čokoládu, stejně jako její tři sestry. Dnes jsou to naopak doslova darovací orgie. Hodně se to přehání. A bohužel vše podporujeme i my, směřem k naší vnučce. Dostane vždy co si přeje, ať to stojí, co to stojí. Jedině snad předem vždy probereme s jejími rodiči, aby nedostala doma i u nás stejný dárek.

- Pojd'me probrat jednotlivé věci patřící k Vánocům. Zpívali jste doma koledy? Třeba „Nesem vám noviny“?

Ano, u nás to byl každoroční rodinný rituál. Po slavnosti večeři, která se konala u babičky, jsme přešli do „salónu“, což byl pokoj, kde se nikdy netopilo a bylo tam pianino. A tam jsme zahráli všem přítomným nacvičené koledy. Byly nacvičené s paní učitelkou hudby Doudovou, ke které jsme se všichni chodili učit hrát na piano. Nejdříve jen já, ale později i moje sestra Eva a ještě později i obě sestřenice Lída a Jiřina. Bylo to utrpení nejen pro nás, ale i pro posluchače. V místnosti byla během produkce hrozná zima. Taková, že se nám při zpěvu kouřilo od úst. A k tomu ještě to naše zoufalé hraní. Později, už jako manžel a otec, jsem koledy zpíval rodině za doprovodu kytary. Jednou jsem hrál dokonce i ve škole ve sborově, poslední velkou přestávku svým kolegyním učitelkám. A měl jsem s tím

velký úspěch.

- Bývaly Vánoce na sněhu nebo blátivé jako dneska?

Já si pamatuji z dětství spíš ty pravé, sněhové. Ale tím nemyslím, že někdy nebylo i bláto. Později v životě převládalo na Štědrý den mlhavé a vcelku nepříjemné počasí, dokonce i s deštěm.

- A co cukroví? Vánočky nebo peciválky? Máte nějaký speciální recept na cukroví, který po generace dodržujete?

Tak u nás se vždy peklo a peče se do dneška. I když se každý rok manželka zaklíná, že je to už naposled. Ví, že její vanilkové rohlíčky mám já nejraději. A že ona si zase nejvíce pochutná na placatém cukroví z lineckého těsta. A našim dcerám zase chutnala vosí hnízda, mojí výroby. Z mládí ještě pamatuji „cvibochová“ kolečka, která dělala moje tchýně Anička. Recept na ně jsem nedávno dokonce našel na internetu.

- Vánoční betlém jste doma měli?

Samozřejmě, že jsme ho měli. A ne jeden... Nejvíce si vzpomínám na ten, co jsem si vyrobil sám. Vystříhal jsem ho z papíru a přilepil to na dřívka, aby figurky stály. To, když jsem byl jednou nemocný a chtěl se nějak zabavit. Myslím, že se ten betlém jmenoval „Z Českého ráje“ a měli jsme ho pak i mnoho let vystavený o Vánocích i ve Mlýnci. Manželka si přinesla z domova takový malý, skládací, papírový. Máme ho dodneška tady v Hradci. A z poslední doby máme moc hezký keramický...

- Karel Jaromír Erben ve známé básni píše o zvycích a obyčejích. Jaké jste doma nejčastější dodržovali? A existují nějaké zvyky, které my už neznáme, které se v průběhu let vytratily?

Znal jsem je, ale doma jsme je moc neuplatňovali. Vzpomínám si na s překrojené jablíčko, nebo svíčky plovoucí v misce v ořechové půlce. My se však tak nějak podvědomě báli, že se naplní černý scénář takových zvyků. Naše zvyky, spíš bych je nazval rodinné tradice, byly jiné. Třeba promítání diafilmů strýčkem Emilem, ve škole vypůjčenou promítačkou. Také jsme jednou odlévali s dětmi roztavené olovo a hádali ze vzniklé všelijak zkroucené hmoty naší budoucnost. A to je tak všechno. V našem kraji se nějaké místní zvyky už netradovaly.

- Jaké byly Tvoje první Vánoce bez maminky?

Byly hodně smutné. Tatínek se velmi snažil, aby nám náš smutek ulehčit, ale to se nedalo... A tak v dalších letech vznikla tradice štedrovečerních večerů u babičky, kam jsme odcházeli a trávili tam Štědrý večer se sestřenicemi a jejich maminkou, tetou Boženkou. A strýcem Emilem, který

byl velkým bavičem a jeho vánoční vstupy nám dávaly zapomenout na smutek z minulosti. Třeba jeho fotografování naší vánoční skupiny s magneziovým bleskem,“ se v naší rodině opakovaně vzpomíná dodnes nejčastěji, jako vrchol Štědrého večera.

- Byl jsi někdy na Štědrý den mimo domov?

Nevzpomínám si, že bych kdy trávil Vánoce mimo svoji rodinu. Vlastně dvakrát ano. Bylo to v sanatoriu ve Vysokých Tatrách, kde jsem ležel 2 roky na léčení. Na Štědrý den jsme se na pokoji postili, abychom viděli „zlaté prasátko.“ A skutečně se nám v zapadajícím slunci chvíli na stropě objevilo.

- Jaké byly později Vánoce třeba v rodině tvé ženy Jarušky, čím se lišily od těch hradeckých?

Moje manželka pochází z Podkrkonoší a tam byly Vánoce docela jiné, než jaké jsme slavili u nás v „kraji“, jak oni o nás říkali. Byly značně chudší, spíše pracovní. Tatínek manželky, jako zední, pracoval i na Štědrý den a vracel se domů až večer. Maminka zase pracovala v teletníku a moje budoucí žena jí tam i o svátcích chodila pomáhat. Často nám i našim dětem a vnoučatům o tom vypráví. Mám pocit, že ony nejsou schopny pochopit, jak těžké to tehdy pro chudou rodinu bylo období. Je to těžké pochopit i pro mne.

- Po rozdání dárků následovala cesta na půlnoční. Chodil jsi na půlnoční třeba jako dítě? Modlili jste se před večeří?

Jak jsem již napsal, naše Vánoce nebyly náboženské. Na půlnoční chodil jen strýc Emil. Ale spíše z nějaké symboliky, kterou vyznával jen on a s vírou to nemělo nic společného. Vzpomínám si však, že když jsme večeřeli u babička, tak štedrovečerní večeři babička vždy začínala modlitbou. Ona byla tehdy jediná z přítomných skutečně věřícím člověkem. Pro nás, děti, to byl hodně těžký okamžik. Ta modlitba nám přišla nějak k smích a my se musely velmi přemáhat, abychom se nerozesmály nahlas. To bychom však nikdy nemohly babičce udělat. Ona by to určitě cítila jako neúctu a my bychom se moc se za to před všemi dospělými styděly.

- Jak slavíte Vánoce ve Vaší rodině? Co třeba štedrovečerní večeře anebo bez čeho si neumíš Vánoce představit?

Tady bych měl popsat několik našich Vánoc během života. Byly docela jiné, když jsme se s Jaruškou vzali a byli ještě sami dva. Pak s dceru Evičkou, později s oběma dcerkami. A konečně dnes, po našem návratu do Hradce, jsou Vánoce s vnučkou Májou. Každé měly něco krásného a jedinečného a vždy to byl Vánoce rodinné, organizované s dětmi a pro ně.

- Utkvěl ti v paměti nějaký dárek, který si stále pamatuješ? Jaké dárky se v dobách tvého mládí dávaly?

Samozřejmě že takových dárků mám hned několik. Jako první mi přijde na mysl „puštička“. Taková dětská plechová hračka, s náboji na péro. Moc jsem si ji přál, ale tatínek o to nijak nestál. Že je to pro mě nesmysl. Nakonec jsem ji pod stromečkem, ke své velké radosti, našel. Hned druhý den jsem si ji byl za domem vyzkoušel. Vystřelil jsem z ní jen jednou. Náboj, který bylo možné do hračky vkládat opakovaně, zapadl do sněhu a nikdy jsem ho už nenašel. Puštička se tak stala nepoužitelnou. A tak měl tatínek zase jednou pravdu...

- Přál sis něco pod stromeček, co se ti jako dítěti nesplnilo?

Já odpovím trochu jinak. Jednou se mně podařilo asi měsíc před Vánocemi objevit skryš, kam tatínek ukrýval naše vánoční dárky. Nebyly ještě zabalené a já jsem se neovládl a všechny jsem si důkladně prohlédl. Byl to pak pro mě ten nejhorší Štědrý den, co jsem do té doby zažil. Předstírat nadšení nad dárkem, který jsem už dávno dopředu znal. To bylo pro mě hrozné. A pak jsem už nikdy své dárky před Vánocemi ve skryši nehledal. Mám-li se vyjádřit obecně k těm co jsem si přál anebo nepřál, tak jako většina dětí jsem chtěl dárky na omak „tvrdé“ a neměl jsem rád ty „měkké“. V těch prvních byly hračky nebo knížky, v těch druhých oblečení. Tak jsem si je tehdy třídil...

- Vánoce bez televize si dnes nedovedeme představit. Tvoje povídání o tom, jak jste si pořídili první televizi, když jsi chodil do 8. třídy čtenáři najdou za rozhovorem. Četlo se víc, povídalo, vyprávěli se pohádky?

U nás to ani s televizí o Vánocích nebylo jednoznačné. V počátcích, ze kterých je moje ranné vzpomínání, televize i o Vánocích jasně kralovala. Později přišly na pořad i jiné zábavy. Byl to třeba pravidelný výlet z Mlýnce do Hradce k sestře Evičce a švagrovi Čestmírovi a opačně jejich návštěva v Mlýnci. To se rok co rok střídalo. Dále jsme často chodili na vycházky zasněženým lesem z Mlýnce do Rožďalovic, přes les Židák, tajemné „lávky“ přes říčku Mrlinu a rybník Bučici. Doma jsme si hodně četli knížky, co jsme dostali po stromeček. A rádio, to u nás hrálo od rána do večera. Tak to bylo i v době našich dětí. A ani naše vnoučata nežijí jen televizními programy a mají plno jiných činností – hry, různé kvízy, ale i vyprávění zcela mimo toto tak populární medium.

- Když jsme u pohádek, máš nějakou svoji oblíbenou vánoční?

Tak bez ohledu na to, co jsem výše napsal, pohádky, a zvláště ty vánoční jsou u mně, ale i manželky, stále na prvním místě sledovanosti z vánočních

televizních programů. Z těch nejstarších musím já osobně uvést Pyšnou princeznu. Skvěle natočenou v době politické nesvobody, a přitom tak citově krásnou a lidsky pravdivou, že si ji nedám ujít nikdy ujít ani dnes, ač je to už nevím kolikátá repríza. Z těch nejnovějších oceňuji a obdivuji Anděla Pána I. i II. Líbí se mně i mnohé další, ale chápu, že je každý rok stále těžší natočit nějakou novou a originální...

- Neštevte tě, když v říjnu začnou obchodní řetězce s vánoční „masírkou?“

Tak já zas tak moc často už v říjnu na Vánoce nenakupuji. Přiznám se, že taková zvuková kulisa mně v obchodu nevadí, a to v jakékoliv roční době. To mně spíše zarazí nabízené vánoční kolekce, či ozdoby už od září. Ale já to prostě ignoruji a vím, že tohle nijak neovlivním a ani nevyřeším. Obchod je zkrátka obchod.

- Žijeme v době válek, inflace, zdražování. Není to daň za to, že naše společnost už byla „přežraná a nevěděla roupama co by?“

Tak, rovněž přidejme po té vánoční debatě a vzpomínání trochu politiky. Ano, i to k současnosti patří a já jsem rád, že už jsem dost starý na to, abych se tím nějak trápil. Horší je, že se to týká našich dětí i vnoučat. Tady se tomu nevyhnu a přiznávám, že z budoucností generací po nás mám dost silné obavy. Nejen v souvislosti s vánočními zvyky a chováním lidí, ale tím kam tento svět spěje. Je čeho se obávat!

- Co bys popřál dnes všem lidem dobré vůle?

To, co se na konci každého roku přeje tady nechci opakovat.... Pokusím se o něco odlišného. Přál bych jim, aby v budoucnu mohli lidé nejen o Vánocích, žít tak jak si sami přejí. Nemuseli se přetvařovat a dávat si pozor na jazyk, jako jsme to po většinu života museli dělat my. Jen proto, abychom nějak přežili. Mrzí mne, že se nenaplnila naděje po „sametu“, že tomu bude jinak a řada tak odsuzovaných praktik se nám v podobě vládnutí té současné vlády znovu vrací a nutí nás uvažovat, co kde, a komu právě říkáme a jaké by to mohlo mít důsledky nejen na nás, ale hlavně na naše blízké.

- Pojd'me si na závěr trochu zavěštit: Jaké budou, podle tebe Vánoce našich praprotomků? Nezruší se v rámci globalizace?

Tak rozhodně se nezruší a v nějaké podobě určitě budou existovat dál. Myslím si to proto, že i dnes je a vždy pro mě bylo nepochopitelné, že se Vánoce slavili po celém světě. Na rovníku, nebo v Antarktidě, ač pro to podle našich českých představ nebyly v tomto místě vůbec vhodné přírodní podmínky. A přece se tam slavilo a slaví.

A mám-li si zavěštit o Vánocích našich potomků, tak je ve stručnosti vidím

takto: Vánoce zůstanou symbolickým závěrem kalendářního roku. Symbolem pospolitosti v rodině a dobrých lidí a lidské vzájemnosti vůbec. Vzájemné obdarovávání bude i v budoucnu i nadále pokračovat. A je docela jedno, jestli dárky dá pod stromeček Ježíšek, nebo je přiveze Děda Mráz, nebo Santa Claus či Papá Noel či někdo jiný ... Hlavně že přijede s dárky pro radost dětí a potěšení dospělých!

Závěrem, Oldo, přeji Tobě a Tvým blízkým pokojné Vánoce a vše dobré, především hodně zdraví do nového roku 2023! Václav

Oldřich SUCHORADSKÝ

8. ROČNÍK VE ZNAMENÍ TELEVIZE

Z rodinné kroniky psal vzpomínku ve svých 15ti letech.

Poslední den prázdnin mezi 7. a 8. třídou jsme si koupili nový televizor. Dá se říci, že tím okamžikem se celý náš život začal točit kolem tohoto fenoménu konce druhé poloviny 20. století. Byli jsme v „bloku“ druží a byla to velká událost nejen pro nás, ale pro celou naši rodinu. Takřka každý večer k nám chodily teta Boženka, sestřenice Lída a Jirka na „koukání“. Téměř bez výběru. Dívalo se prostě na všechno. Občas přišla také babička a v sobotu i strýc Emil. Vraceli se domů někdy zklamání, protože televize byla hodně poruchová. Často to ani nebylo vinou televize, ale poruchami vysílán. Nebo chybami na trase televizního přenosu.

Vzpomínám, že po týdnu provozu jsme pozvali babičku a dědu z Mlýnce, kteří kvůli produkci oba vlakem přijeli, ale nakonec neviděli nic, protože televizor se porouchal a před jejich příjezdem jsme ho odvezli do opravy. Přístroj byl sovětské výroby (jiné televizory se u nás tehdy neprodávaly, naše výroba byla v plenkách a naše televizory měly ještě větší poruchovost, než ty sovětské).

Koupili jsme docela nový a nevyzkoušený typ Rubín 102 za 4 000,- Kč, což byl tenkrát velký majetek. Byla to celá čtyřměsíční mzda tatínka, profesora na střední škole. Ta tehdy nedosahovala ani 1 000 Kč čistého za měsíc. Sehnat televizní aparát nebylo vůbec lehké a stála se na něj fronta. My jsme se o jeho prodeji dozvěděli dopředu a ač prodejna otevírala v 8 hodin, už v 6 hodin jsme byli před prodejnou. A nebyli jsme první. Před námi stáli již 4 zákazníci. Naštěstí ten den přivezli a prodávali 5 aparátů, takže se na nás dostalo. Technik

tehdejšího elektromontážního podniku – ERAMU, nám za 3 dny přijel postavit na střechu anténu a přístroj zapojit.

Byl to velký okamžik, když se poprvé rozběhlo vysílání přímo u nás v ložnici, kde jsem měli televizor umístěn proti našim postelím. Viděli jsme přímo pohyblivé obrázky, takové „malé kino doma“, jak se tehdy v reklamě říkalo. Samozřejmě vysílání bylo černobílé a na poměrně malé obrazovce. Odhaduji, že úhlopříčku obrazovky měla necelých 50 cm. To ale bylo na tehdejší dobu slušná velikost. Vůbec, tento televizor měl docela dobré parametry. Dalo se na něj chytat i rozhlasové vysílání v pásmu velmi krátkých vln (VKV). Bohužel přístroj byl často rozbítý. Po zapojení fungoval jen 24 hodin a musel do záruční opravy. Ta byla od nás daleko, až v Chelčického ulici u nádraží. Protože vážil skoro 30 kg, museli jsme k jeho odvozu použít kárku, kterou jsme si půjčovali z dětského domova na Slezském předměstí v Brandlově ulici, kde byla teta Boženka ředitelku.

Museli jsme pro kárku dojít, dovézt ji 2 km domů, naložit televizi, dovézt ji 2 km vzdálené opravy a kárku zase vrátit. A to se už za 3 dny po první opravě opakovalo. Měli jsme však velkou trpělivost a pro koukání do bedýnky jsme byli schopni udělat cokoli. Za 6 měsíců záruční opravy jsem ji takto „stěhovali“ šestkrát. Naštěstí nás to, díky záruce, nic nestálo. Opravy byly tehdy drahé a nikdy nešly pod 100 Kč. Nejčastější chybou byla spálená elektronka. Těch měl televizor kolem 10ti a není divu, že dost často některá z nich praskla. Občas jsme televizi vezli k opravě zcela zbytečně. Porucha nebyla na našem přijímači. Ale my měli zatím jen málo zkušeností s jejím provozem a často jsme skutečnou chybu nepoznali. Asi takových koncesionářů bylo více, protože televize zavedla v takové poruše titulek, který se objevil na obrazovce: **ZÁVADA NENÍ NA VAŠEM PŘIJÍMAČI**. Sledovat televizní vysílání v té době bylo doslova dobrodružství. Televize nevysílala celých 24 hodin. Vysílání končilo před půlnocí a začalo se vysílat až druhý den po poledni. Tehdy byla jen dvě vysílací studia – v Praze a Bratislavě. Pokud se v průběhu večera měnilo vysílání z Prahy do Bratislavy, nebo naopak, nastala 20 minutová přestávka, ve které bylo třeba otočit televizní signál po celé trase.

K nejoblíbenějším pořadům té doby patřila soutěž: **10X ODPOVĚZ**. Byla to vědomostní soutěž v různých oborech lidí činnosti, kdy se přihlášený účastník musel po deset večerů podrobit vylosované otázce, připravené odborníky. Pokud uspěl, postoupil do dalšího kola. Soutěž měla 10 kol a vítězem se stal ten, který prošel všemi koly bez chyby. Při chybě musel skončit a nastoupil náhradník, opět od 1. kola. Komu se podařilo projít do finále, stal se miláčkem národa. Už nevím, co tenkrát vítěz za svůj úspěch dostal, ale nebylo to jistě nic velkého. Soutěžilo se každé úterý večer a tehdy u nás bývalo nejvíce návštěv. O popularitě soutěže svědčí to, že kdy jsme byli počátkem února na pololetních prázdninách ve Mlýnci, babička nám vyjednala možnost sledovat soutěž na tehdy jediném televizoru v obci, který měli Plíškovi a my

jsme se tam večer vydali „na návštěvu“, abychom o soutěžní kolo nepřišli.

Další velmi sledovanou tematikou byl sport. A z něj především krasobruslení. Vzpomínám, že na krasobruslařské mistrovství Evropy, které se konalo v Západním Německu k nám chodila tatínkova kolegyně ze střední školy, se svojí maminkou. Na jednom soutěžním večeru byl přítomen i její manžel. Byl to pro nás, jako pro děti velký zážitek, protože paní profesorka se své maminky stokrát za večer ptala: „BABI VIDÍŠ?“ To se pak dlouho, jako slogan, v naší rodině používalo k všeobecnému pobavení. Shodou okolností se za 2 roky paní profesorka stala mojí učitelkou češtiny na SVVS J. K. Tyla. Ale to už k nám s babičkou nechodily, protože měly svůj vlastní televizor doma.

Tak to je naše ranná televizní historie. Nedá se zapomenout a dění kolem televize dost změnilo náš život doma, ale i mezi kamarády, kde jsem se stali jako spolumajitelé televizního aparátu oblíbenými pro celé okolí.

Zapsáno někdy v roce 1960

Vašek TESLÍK - NEZBÝVÁ NEŽ SE SMÁT

Prolog

Objev klid a zkus ho chvílku mýt
umytý klid v cele klidu mít
jest cit
opět se to zkouším pochopit

I.

Pole holé přišla zima
náhle vnímám horko ve mně
tváří v horku jež jde ze mě
obrací se ke mně rýma:
lepší než být polem země
v zimě je mít za ušima
v cimru vejít topit levně

Venku kapky ve tmě z dále
pod lampou zde mrtvý stůl
zato hlava má dvě uši
kapky venku poklid ruší
tady lampy svítí půl
žárovky snad popraskaly?
necítím už žádný žár!
spíš já bdím jsme starý pár

Pamatuji ještě koně
těžké kroky tažné síly
na kozlíku opilec
to jste možná netušili
dneska je z něj umrlec
za hřbitovem straší víly
nebo krade kytky pro ně
z hrobů ještě plné síly

Vichr řídí silný vůz
lampy odhazují světlo
do náruče kaluží
kolo nelítostné vmetlo
vodní přívál na kůži
stínu který někam spěchá
zbylo po něm: a tě pic!
i titěrný světla hic
kaluži kavalír nechá

Jezdával jsem na kole
a potkával různé vůně
nejsilnější dalo plato
silnější než božolé
vodní láska čpěla z tůně
z plata páchl kravský hnůj

mouchy brala zralá vůně
byly dvě a tak šly na to
vykřikla jsi zbožně: fuj
no má milá celkem vzato
hnůj je známý přítel půdy
přivoň k prsti zbav se nudy
jako mouchy? jdeme na to!

Hodnoty a lidská práva
a nad nimi boží správa
v srdci vyjedený krám
nic v něm není jen ty sám
do úst z něho plynou věty
zachráníme všechny světy
v zájmu hodnot klidně smrt
životu je po ní prd

II.

Pod listem ticho ztuhlý brouk
zvědavým okem na ně kouk
čas lenoch co má dlouhou chvíli
v tichu se hvězdy zatřpytily
na zvlhlém listu tlela noc
vtom vítr zavál o pomoc:
že opadává z ticha lak
že z dlouhé chvíle trefil šlak
ve chvílce samu dlouhou chvíli
v té chvíli zjistili že šílí
krajina ihned po ránu
slunce nalilo do džbánu
všichni jsme nenasytně pili
jak muslim texty z Koránu
zas pramen živé jarní síly

Na kraji střechy sedí mrak
a holub skrývan s holubicí
a v dálce slunce pod čepicí
oblaku skrývá horkou hlavu
až dole slyším silný žár:
hled' mezi mraky pevný svár!

tím oznamuji velkou slávu
nezbývá než říct: je to tak
když slunce temné mraky sváří
(no snad ho nikdo neudá)
je rozpálené do ruda
vždyť marně skrývá svoje stáří

Na skle pár teček mouchy kálí
madona z děckem plamen svíčky
ze stropu zvolna cosi padá
v ohřátém vzduchu nad knotem
snad modlitby dnes radši spálí
s poněkud obnošeným snem
v předtuše že je chrlí zrada
noc potměšilá hladí sýčky
a něco ve tmě ožívá
krok z podezřelé plískanice
se ozval k dveřím nezbývá ...
pevným sevřením v lesklé klice
směr k zemi prudce ožívá
vstupuješ štihlá do světnice
zdáš se? ne! - vskutku jsi živá!

Únava nemá na vybranou
už nemůže se unavit?
tak hříchy city dejme stranou
a mějme pro ně pochopení
tak mějme pro ně trochu cit
vždyť citlivostí pochopíme
že měl už tady dávno být
svět zcela jiný - jen když spíme
může tu s námi chvíli bdít
tak kdyby Eva neposlechla
hlas hada byl by krásný svět
takto i mladost zlehka zdechla
jen smrt je mladá co je svět

A táhnu uhel z uhláku
pak prohlížím se v černi v sazi
v ní samo peklo rádo sází
na barvy skryté temnoty

a chechot polních strašáků
jakoby psáno z historie
pravěku v něm zlé poselství
že ne vždy každý život žije
s nadějí v družném manželství
až když se trochu zaposlouchá
do hlasu vlastní temnoty
pozná se v bzukotu co moucha
k úletům plná ochoty

Hlas mrzne venku černý pes
na stíny koček vzteklé štěká
ve stínech plyne tmavá řeka
tam v dáli někde kdoví kam
zatím svým stínům unikám
síce za lesem ten kdo vtéká
s představou že nadnáší prám
na kterém času unikám
do svého času, mne však vnes ..
ty na mne štekáš že jsme divní
má drahá čas je relativní
i pes si zalezl do boudy
a stíny koček tvůj křik leká
těžko nás dnešek zasnoubí
slyšíš? i srnec strachy beká

Ve vzduchu vážka bez váhy
v beztížném stavu jen tak visí
svět lehčí je hned o šest tun
a vánku nejde na rozum
že beztíž má tak jemné rysy
to s gravitací kompromisy
(šeptají moje úvahy)
zajisté vážka uzavřela
úmluvu o beztíži těla
šťastná vteřina oněmělá
mi dala štempla do pasu
vstupuji v beztíž úžasu
- cítím se záhy bez váhy ...

Ze třpytu ranní pavučiny

vyháním stéblem pavouky
ale když vkročím do houštiny
v sítích nalézám padouchy
a nejhůšší je že já sám
zle pavučinou omotán
se na padoucha podobám
však nevědom si žádné viny
silně rukama zamáchám
pak vzpomenu si na své činy
ranní a pocítím strach z viny
hrůzou mi v mysli vzniká plán
že zapřu vše nic nepříznám

Tak prohlížím si v kapce rysy
krajiny i svůj obličej
žár slunce který v chladu visí
v tom malém vodním zrcadle
paprsky vroucí vychladlé
tancují i v mém pohledu
volajíc na mne chlapče hej
nech kapce chvilku obličej
a s ním i malý kousek štěstí
s úsměvem v mírném pohledu
až mráz rozkvete u rozcestí
pak dej ho klidně ku ledu

III.

Sen posadil mne pod měsíc
u hráze malého rybníka
tma skryla jemně jeho špínu
i zestárlého vodníka
na vrbě seděl v hustém dýmu
to když si z fajfky zabafal
světlušky svítily mu trochu
až byl vidět i mírně líc
šera i pravdy v každém šprochu
na hrázi dlouho někdo stál
pak odešel a nikdo neví
co vlastně chtěl snad naslouchal
zda od zrna se dělí plevy

Obracím v ruce lístek z květu
a v očích cítím vonný květ
vítr ho přivál lístek je tu
a v srdci krev v něm i jed květů
a celá dlouhá řádka let
nebo se možná jenom pletu
květy už dávno odkvetly
kdo mi to všechno vysvětlí?
zbyla mi jenom řádka let
a v srdci úsměvy i jed
roztáčím právě medomet
na jeho stěny stříká med
a vzteklá včela chystá jed
odměnu za můj sladký svět

Brýle tu jenom tak - leží
v okamžiku v něm žádné oko
nesvívá pevnost otěží
jež drží směr i jen na oko
leží tu delší dobu již
a prach i jemná pavučina
utvářejí pavoukům spíž
a minulosti - zašlou skryš
skrytou přítomnost marných chvil
vnímáš že se tu oběsil
ve chvíli kdy jsi ztratil syna

Chci v sobě chovat plíseň chmury
a vůbec se mi nedaří

ještěže venku blízko nuly
je, vlhko v šeru sladce tulí
se k lednu s plísní na tváři
však mé myšlenky spočinuly
v pocitu toho že tu jsem
v té malé zemi kde je klid
před lesem a ba i za lesem
že se tu i ta plíseň tulí
ke chvále: dobře že zde jsem

Jsem obyčejný smrtelník
a nosím kytky na svůj hrob
leží zde předci i můj syn
a každý z nich je z jiných dob
však dobře že jsem kostelník
v kostele tiším mnohé z vin
předků - i svých i co měl syn
modlitbou kterou neznal Job

Epilog

Světlo je velmi naléhavé
a nedá ani chvilku spát
parsek za paprskem plave
mou myslí a myšlenky plavé
se objevují akorát
a kde je tma tak co ji zbývá?
vždyť tmu mám vážně velmi rád!
no to je svět už i tmu skrývá
a mně nezbyvá než se smát

ČAJ pro chvíle pohody

č.195, prosinec 2022, ročník XXI

Vydáno 5. prosince 2022 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!